

ปราสาทหนองตาปลั่ง ตำบลช่อผกา อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโบราณสถานขนาดเล็กจำนวน ๑ หลัง ในศาสนาพุทธลัทธิมหายาน เป็นศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทาง ก่อด้วยศิลาแลง มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออกมีช่องหน้าต่างเฉพาะผนังอาคารด้านทิศใต้

จารึกปราสาทพระขรรค์ ในประเทศกัมพูชากล่าวว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๓-๑๗๖๑) แห่งอาณาจักรเขมรโบราณโปรดให้สร้างที่พักคนเดินทางตามเส้นทางสำคัญทั่วทั้งอาณาจักรของพระองค์ จำนวน ๑๒๑ แห่ง ซึ่งปราสาทหนองตาปลั่งนี้เป็นที่พักคนเดินทาง ๑ ใน ๑๗ แห่ง ตามเส้นทางจากเมืองพระนครหลวงในประเทศกัมพูชามายังเมืองพินาย

กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตที่ดินโบราณสถานปราสาทหนองตาปลั่ง ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๔๒ ตอนที่ ๗๕ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ และเล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ เนื้อที่ประมาณ ๑๐ ไร่ ๓ งาน ๒๔ ตารางวา

ที่มา : กรมศิลปากร

ปราสาทหนองตาปลั่ง (Prasat Nong Ta Plaeng) ตั้งอยู่ที่บ้านปราสาทเทพสถิตย์ หมู่ ๑๓ ตำบลช่อผกา อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของห้วยลำมาศ มีโคกเนินโดยรอบ ๒ - ๓ แห่งที่เล่ากันว่าเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนในวัฒนธรรมเขมรในยุคร่วมสมัย มีสระน้ำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ๒ แห่งทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ เป็นปราสาทแบบวหินคฤหะหรือธรรมศาลาที่ใช้วัสดุ หินศิลาแลง (Laterite) เป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง และใช้หินทรายสีเทา (Gray Sandstone) เป็นส่วนประกอบโครงสร้างบริเวณกรอบหน้าต่าง กรอบประตู หน้าบันและประติมากรรมประดับปราสาท หลังคาและตัวเรือนปราสาทหนองตา

เปล่งพังทลายลงมาเป็นกองหิน คงเหลือส่วนของผนังมุขทางด้านทิศเหนือที่ยังมีสภาพสมบูรณ์อยู่บางส่วน มีชิ้นส่วนหินแท่งใหญ่ ที่เคยเป็นส่วนประกอบโครงสร้างรับน้ำหนัก กระจายอยู่รอบบริเวณ หินศิลาแลง โครงสร้างปราสาทบางส่วนได้ถูกนำมาเรียงเป็นแนวกำแพงด้านทิศเหนือและตะวันออก

ถึงปราสาทหนองตาปลั่ง จะไม่พบรูปประติมากรรมแต่ยังมีภาพสลักหลงเหลืออยู่บ้างตรงส่วนของปลายหน้าบันและประตูหลอกของเรือนปราสาททางด้านทิศเหนือ เป็นภาพของพวยระกา นาคปลายหน้าบัน ที่ดูเหมือนจะสลักไม่เสร็จ หรืออาจสลักเป็นโคลน (Frame) เพื่อใช้ปูนดำน้ำอ้อย ปูนประดับลวดลายทับลงไปอีกชั้นหนึ่ง รวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมในแบบแผนของวทนิคฤหะที่ยังคงปรากฏบนผนังมุขที่เหลืออยู่ ทั้งชั้นรองรับหลังคา หลังคาชั้นลด ลายคิ้วบัวและส่วนย่อมุมด้านหน้า แต่ไม่ปรากฏลวดลายของหน้าต่างหลอกบนผนังคูหา मुख

ตัวปราสาทในปัจจุบันดูเรียบง่ายและวังเวง เดิมปราสาทหนองตาปลั่ง ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของบ้านหนองตาปลั่ง จนถึงราวปี พ.ศ. 2536 จึงมีการแยกชุมชนออกเป็นบ้านปราสาทเทพสถิตย์ ตามชื่อของวัดปราสาทเทพสถิตย์ ปราสาทหนองตาปลั่งจึงย้ายมาอยู่ในเขตบ้านปราสาทเทพสถิตย์ หมู่ 13 ตำบลช่องผกา อำเภอบัวลาย จังหวัดบุรีรัมย์ จนถึงปัจจุบัน

ที่มา : วรณีย์ พงศาชาลากร. เรื่อง 17 ปราสาท “วทนิคฤหะ - ที่พักคนเดินทาง - ธรรมศาลา” บน “เส้นทางราชมรรคา” สายเหนือ. 9 พฤศจิกายน 2554

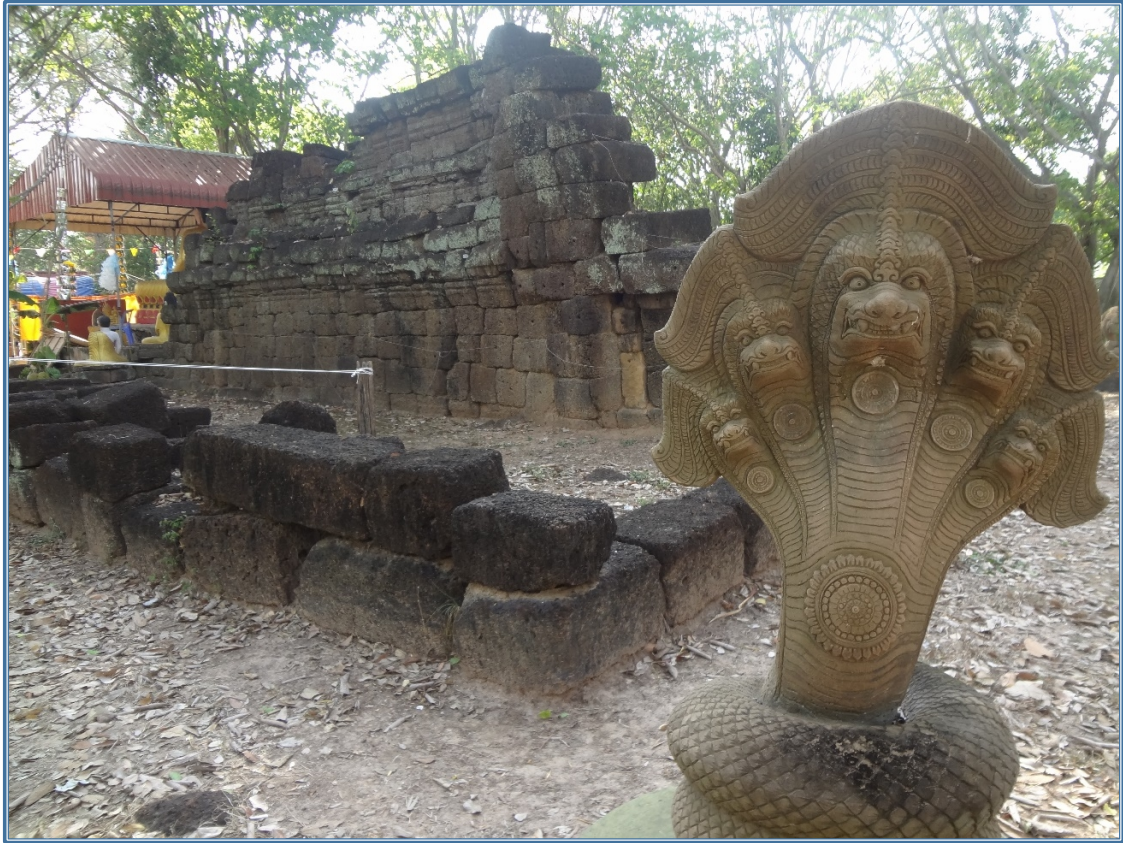

: ภาพบริเวณโดยรอบตัวปราสาท

: ภาพบริเวณโดยรอบตัวปราสาท

: ช่วงเดือน มีนาคม – เมษายน จะมีพิธีบวงสรวงปราสาทที่จัดขึ้นตามความเชื่อของชาวบ้านในชุมชน